

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Drobež

Skozi prizmo diskriminirane rase avstralskih domorodcev: ukradena generacija

Diplomsko delo

Ljubljana 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Drobež

Mentor: red. prof. dr. Mitja Velikonja

Skozi prizmo diskriminirane rase avstralskih domorodcev: ukradena generacija

Diplomsko delo

Ljubljana 2014

Zahvaljujem se svojemu mentorju red.prof. dr. Mitji Velikonji za pomoč
in podporo pri izdelavi diplomskega dela. Želim se zahvaliti tudi svoji
družini, ki me je podpirala in mi dajala pogum za naprej.

Skozi prizmo diskriminirane rase avstralskih domorodcev: ukradena generacija

Ob prihodu na avstralsko celino so angleški kolonizatorji novo osvojeno zemljo poimenovali *terra nullius*¹, saj so verjeli, da je prazna in neposeljena. Angleški kolonisti so staroselcem odvzeli otroke v upanju, da jih bodo prevzgojili in jim odvzeli njihovo kulturo, rituale ter običaje. Prisilno odvzeti otroci, poznani tudi pod imenom "ukradena generacija", še dandanes iščejo svojo identiteto, starše in korenine. Ti otroci so bili žrtve avstralske asimilacijske bele politike tistega časa, ki so ga izvajali priseljenci celine Avstralija.

V diplomski nalogi bom analizirala ključne prizore otrok ukradene generacije v filmu *Avstralija* skozi metodo semiotičnih teorij treh avtorjev: Stuart Halla, Umberta Eca ter Rolanda Barthesa. Skozi metodo semiotične teorije bom analizirala ključne izbrane prizore filma *Avstralija*, osredotočila pa se bom predvsem na izvajanje kulturnega genocida angleških priseljencev nad staroselci, ki je bil posledica prisilne asimilacije avstralskega indigenega prebivalstva.

Ključne besede: ukradena generacija, staroselci, prisilna asimilacija, Avstralija, film *Avstralija*.

Through the prism of race discrimination of the Australian Aborigines: The "Stolen Generation"

At their arrival to Australia, The English colonists have named the newly colonised continent, "terra nullius", as they believed the land was free of any inhabitants and therefore uninhabited. The English have taken the aborigines children from their parents in order to re-educate them, take away their culture, rituals and customs. The indigenous children that were taken by force from their families, also known as "The Stolen Generations", continue searching for their parents, their identity and roots nowadays. All of them were victims of the "White Australia" policy of that time, carried out by the white immigrants of Australia.

In my thesis I will analyse the key scenes of the movie *Australia* on the basis of three semiotic theories by Stuart Hall, Umberto Eco and Roland Barthes. In my writing I will specifically focus on the cultural genocide that was carried out by the English immigrants over the indigenous peoples of Australia, as a final consequence of the forceful assimilation of the native inhabitants.

Key words: "the Stolen Generations", Aborigines, forced assimilation, Australia, movie *Australia*.

¹ Lat. Nikogaršnja zemlja

Kazalo

1	Uvod	6
2	Zgodovina naselitve "črnega" kontinenta	8
	2.1 Zaznamovana preteklost kolonizacije	10
3	Ukradena generacija.....	11
	3.1 Misijoni in sirotišnice	14
	3.2 Divji lov	16
	3.3 Primeri odvzemanj otrok	18
4	Teoretsko izhodišče	20
5	Obnova filma Avstralija	22
6	Analiza filma <i>Avstralija</i> na podlagi treh avtorjev	23
	6.1 Narativne strukture v filmu Avstralija po Umberto Ecu	23
	6.2 Analiza fotografije v filmu po teoriji Rolanda Barthesa	25
	6.3 Osi reprezentacije: belci vs. staroselci.....	26
7	Sklep.....	28
8	Literatura.....	30
	Priloge.....	33
	Priloga A: Slika posvojitvenega oglasa	33
	Priloga B: Slika obiska sirotišnice.....	34
	Priloga C: Slika Nullaha	34

1 Uvod

Celino Avstralija so poselili avstralski domorodci², ki so bili kot prvotno ljudstvo na svojem ozemlju popolnoma povezani z živo in neživo naravo. Svojo kulturo so razvijali skozi stoletja brez vsakršnih zunanjih vplivov. To se je odražalo na njihovem jeziku, verovanju, odnosu do zemlje in živali ter povezanosti z naravo. S prihodom belcev na avstralsko celino se je pričel proces kolonizacije, ki ga starodavno ljudstvo še danes občuti. Angleški kolonisti so avstralske staroselce dojemali kot primitivno ljudstvo, ki brezciljno tava pa suhi avstralski zemlji. Odvzeli so jim svete kraje in njihovo kulturno dediščino. Staroselske otroke so nasilno odpeljali stran od družin, kar je ustavilo pretok ustnega izročila na naslednje generacije. Beli prišleki so z odvzemanjem otrok in s tem posledično tudi vsiljeno asimilacijo opravičevali lastno superiornost. Trdna in povezujoča skupnost staroselcev je bila uničena in razklana med seboj. Uničevanje svetih mest, dekonstrukcija habitata, razvoj bolezni ter ugrabljanje staroselskih žensk so še povečali sovražnost staroselcev do belih prišlekov. Ta se je še povečala, ko je prvotnim prebivalcem Avstralije postalo jasno, da bodo beli kolonizatorji ostali v njihovi deželi. Odmevna "ukradena generacija" je bila posledica miselnosti kolonizatorja o superiorni rasi. Osnovana je na doktrini, da so različne rase, v tem primeru avstralski staroselci, neenake v zmožnostih ter v kulturi. Razkritih je vedno več zgodb o psihičnem, fizičnem ter seksualnem izkoriščanju odvzetih otrok. Prisilna odtujitev ter separacija njihove kulture, ki se je kazala z njihovimi rituali čaščenja, obredi in običaji sta povzročili izgubo identitete indigenih prebivalcev.

V diplomski nalogi bom analizirala vpliv segregacije ter diskriminacije avstralske asimilacijske politike, ki je usodno vplivala na staroselske otroke. Ti so postali pojem za "ukradeno generacijo". Ta se pojavlja v filmu *Avstralija* ter kaže globok vpliv rasizma, etnocentrizma ter globalnega kolonializma. Prikazala bom načrte kolonizatorjev v navezavi z "ne-polnokrvnimi" otroci staroselcev, ki so veljali za manjvredne zaradi barve njihove kože. Analizirala bom, kako je avstralska asimilacijska politika vplivala na zaton kulture avstralskih staroselcev z odvzemanjem ter prevzgojo njihovih otrok, kakor reflektira omenjeni film.

² SSKJ definicija: Izraz domorodec se nanaša na "kdo je po izvoru od tam, kjer živi"; domorodci in priseljenci. Izraz staroselec kot "prvotni prebivalec". Naslovno delo moje diplomske naloge je skozi prizmo avstralskih domorodcev: ukradena generacija. Ker je domorodec termin za žaljiv izraz, bom v diplomskem delu uporabljala izraz staroselec.

Raziskovala bom tudi pričevanja otrok avstralskih staroselcev, ki se pojavljajo v različnih literaturah. Pri ključnih filmskih prizorih se bom osredotočila na odvzemanje "ne-polno krvnih" otrok, ki so veljali za manjvredne zaradi njihovih običajev, ritualov ter barve njihove kože.

Za raziskavo primarnega vira, filma *Avstralija*, in sekundarnih virov bom uporabila metodo semiotične analize treh izbranih avtorjev, Stuarta Halla, Rolanda Barthesa ter Umberta Eca. S pomočjo semiotične teorije bom razčlenila ključne dele prizorov, ki se nanašajo na ukradeno generacijo tj. odvzete avstralske staroselske otroke. Pri raziskovanju in analizi sekundarnih virov bom uporabila knjižna, internetna ter slikovna gradiva. Raziskovala bom segregacijo ter diskriminacijo staroselcev in opisala segmente vsiljene asimilacije ter vidik negativne diskriminatorne drže kolonizatorjev do prvotnih prebivalcev. Pri analizi filma *Avstralija*, režiserja Baz Luhrmana, bom povezala vidne vplive diskriminiranosti ter indifferene prišlekov do avtohtonega prebivalstva, ki sta prevladovali v takrat kolonizirani Avstraliji.

2 Zgodovina naselitve "črnega" kontinenta

Največji otoški kontinent je bil naseljen že pred 60.000 leti. Poselili so ga staroselski Aborigini. Zgodovinarji navajajo, da so predniki avstralskih staroselcev (aborigines) na kontinent pripluli; njihova selitev je poznana kot najstarejše morsko potovanje. Arheološke najdbe kažejo, da so prišleki kontinent poselili v nekaj tisoč letih. Poznani so kot prvi ljudje, ki so kremirali svoje mrtvece, izdelovali ošiljeno kamnito orodje slikali na skale in gravirali svoje podobe in živali, ki so jih lovili.

Clarke v delu *The history of Australia* opisuje, da so v 16. stoletju verjeli, da na jugu zemlje leži mitološka južna dežela, *Terra Australis Incognita*, ki naj bi uravnotežila Evropo in Azijo. Portugalski in španski navigatorji so se v svojih potovanjih k Otokom začimb (Moluškim otokom) Avstraliji precej približali. (Clarke 2002, 22) Avstralsko obalo so prvi odkrili Nizozemci ter jo poimenovali kar New Holland. Prvi evropski navigatorji so poimenovali južno deželo Avstralijo kot *Terra Australis Incognita*, poznano kot "preko mej znanega sveta". Tam naj bi obstajali: mitske živali, obilno bogastvo in popolna svoboda.

Prvi raziskovalci so staroselce opisali kot "tavajoče skupine divjakov", ki še vedno živijo v kameni dobi. Ta percepcija je bila začetek dolgo trajajočega kulturnega, intelektualnega in antropološkega nerazumevanja tega ljudstva. Avstralski staroselci so bili napol nomadski lovci in napol nabiralci, saj je bila to v suhih pokrajinah edina možnost preživetja. Na začetku priseljevanja je bilo v Avstraliji približno milijon staroselcev. Živel so v več kot 500 plemenih. Vsako pleme je imelo svoj jezik, svoje narečje. Clarke v delu *The History of Australia* opisuje, da zgodovina osvajanja Avstralije sega v 17. stoletje, ko so prvi pomorščaki pripluli na do takrat še neodkrito celino. Poleg znanega pomorščaka James Cooka je Luis Vaez de Torres ugledal novo celino že leta 1606. Prvi se je v avstralsko notranjost podal britanski pirat William Dapier leta 1688. Opisal jo je kot suho in zaprašeno. Staroselce je označil kot primitivne in jih uvrstil na "najnižjo mesto na lestvici razvitosti človeških bitij". V 18. stoletju je James Cook na ukaz britanskega kralja Georgea III. začel podrobneje raziskovati Veliko južno deželo in se ustavil na jugovzhodnem rtu Avstralije. Prvotni prebivalci so ga zelo očarali. Zapisal je, da nimajo ničesar za trgovsko izmenjavo, ampak so vseeno srečnejši kot Evropejci. (Clarke 2002, 22)

S prihodom pomorščakov in kolonij angleških zapornikov se je Avstralija prelevila v deželo nasilnih belcev. Ti so obravnavali staroselce kot najnižji povezovalni člen med človekom in plemenom opic ter jih zato tudi mučili in pobijali.

Macintyre (2004) v delu *A concise history of AVSTRALIA* opisuje, da se je kolonializem Avstralije začel s prihodom angleških kaznjencev 26. januarja 1788. Po ameriški revoluciji Velika Britanija ni mogla več voziti svojih kaznjencev v Severno Ameriko. Joseph Banks, ki je spremljal Jamesa Cooka na njegovi avstralski ekspediciji, je predlagal New South Wales kot novo kazensko kolonijo. Tisoč oficirjev, vojaških čet ter kaznjencev, ki so imeli s seboj živila in potrebščine za dve leti, se je izkrcalo v pristanišču Sydney 26. januarja 1788. Kaznjencem se je nova dežela zdela surova in neprijazna. Kazen izselitve jim je bila izrečena že za majhne prestopke. Kolonija mornarjev in skrbno izbranih 759 kaznjencev je preživela prvi dve leti s pripeljano hrano. (Macintyre 2004, 28–33)

Kolonizatorji so s seboj prinesli vse potrebno za preživetje. Čez nekaj časa, ko jim je zmanjkalo zalog, so si s staroselci izmenjavali druge stvari (alkohol) za osnovne dobrine. Sčasoma so staroselce zapeljali v kulturo zasvojenosti s škodljivimi substancami. Staroselski odziv na priseljence je bil različen. Nekateri so jih sprejeli z oboroženim uporom, drugi pa so jim priznavali dominantnost. V staroselskem jeziku so belim kolonizatorjem dali isto ime, kakor so dajali imena svojim umrlim – zaradi bele polti.

Avstralija se je začela razvijati s prihodom belih priseljencev, predvsem iz Velike Britanije. Skupaj s kaznjenci so prišli tudi naseljenci, ki so s seboj pripeljali živino ter orodja. Nekateri staroselci so priškele naučili ribarjenja v zameno za orožje, ogledalo ter oblačila. Naseljevanje novih belih prišlekov je najhuje prizadelo domorodce južnih pokrajin. Belci so jih pregnali z njihovih ozemelj in jih prisilili živeti na obrobjih "evropskih" naselbin. Z njimi so ravnali nehumano, jih streljali ter ugrabljali staroselske ženske; mnogi so pomrli tudi zaradi novih bolezni. Staroselska kultura se je spreminjala, vendar pa so mnoga plemena uspela ohraniti svojo samobitnost. Po določenem obdobju naselitve kolonizatorjev so staroselci ugotovili, da hočejo beli prišleki za vedno ostati na njihovi zemlji. S tem razlogom se je začel izvajati upor. Britanci so zavzeli celino z veliko nasilja; izgnali ali pobili so večino staroselcev. Kljub temu je bilo še vedno veliko neraziskanih umorov, zastrupitev ter ugrabljanj staroselcev. Beli prišleki so umore opravičevali s tem, da ubiti pripadajo podrejeni rasi in so s tem posledično tudi obsojeni na propad. Sklicevali so se na najvišjo avtoriteto na področju biologije vseh časov Charlesa Darwina. Tako navaja Lindqvist v svojem delu *Terra nullius - potovanje po*

nikogaršnji zemlji, kjer predstavlja Darwinovo tezo izkoreninjenja staroselskih ljudstev kot normalen pojav v procesu evolucije. Darwin jo je opisal v svojem delu *The Descent of Man* (1871). "V prihodnosti, ki – gledano v stoletjih – ni več tako oddaljena, bodo civilizirane rase zagotovo izkoreninile divje rase povsod po svetu." (Lindqvist 2005, 37–38) V kontekstu njegovega nauka o razvoju izkoreninjenja prvotnih prebivalcev, le-to ni več zločin, temveč neizbežna posledica naravnih procesov in predpogoj za nadaljnji razvoj. Pojav odpora se po njegovem mišljenju pokaže kot neizobraženost staroselskih ljudstev.

2.1 Zaznamovana preteklost kolonizacije

Beli prišleki so avstralske staroselce enačili s kanibali in demoni. Lindqvist opisuje, da belci niso nikoli videli staroselcev loviti živali ali jesti koreninice iz zemlje. Sklepali so, da živijo od tega, da jedo drug drugega. Staroselci so bili torej kanibali, po njihovem prepričanju demoni, ki jih je bilo potrebno izkoreniniti. (Lindqvist 2005, 33) Takšna je bila miselnost naseljenih kolonizatorjev. Ko "demonov" ne bi bilo več in ko bi zemlja postala nikogaršnja, bi se lahko avstralska puščavska celina spremenila v raj.

Knightley (2001) je pojasnil, zakaj so priseljenci spodbujali odvzem posesti ter nekateri tudi umore staroselcev. V podporo krščanskim duhovnikom so krščanski priseljenci spodbujali, če ne ravno umorov, vsaj odvzem posesti indigenim prebivalcem. Kot zadosten razlog so navedli nezanimanje staroselcev za krščansko vero. Splošno prepričanje angleških kolonizatorjev je bilo, naj si nihče ne drzne kritizirati načina, kako se obnašajo do staroselcev. Njihovo mnenje je bilo, da belci izhajajo iz napredne rase in staroselci iz manjvredne, neuporabne rase. (Knightley 2001, 109) Po prihodu belih priseljencev staroselci niso več imeli pravice uporabljati zemljo, kot so jo včasih, še preden so osvajalci novih ozemelj odkrili Avstralijo. Ta je pozneje pripadala tistemu belemu prišleku, ki se je naselil na njej in si poiskal delo v novi deželi. Angleški osvajalci so si to zemljo prilastili že na samem začetku osvajanja avstralskega teritorija. Zarisali so njeno lego v zemljevide ter si tako tudi prilastili.

Z letom 1850 in s tem začetkom zlate mrzlice, se je dežela začela odpirati tudi za ne-angleško govoreče narode, ki so prišli v Avstralijo z namenom, da bi obogateli. Prav zaradi tega je zaslovela kot dežela priložnosti za boljše življenje in prihodnost.

3 Ukradena generacija

Izraz "ukradena generacija" se nanaša na avtohtone prebivalce Avstralije ter nekatere prebivalce otokov Torres Strait. Avstralska vlada, državne in teritorialne vladne agencije ter Cerkev so jih v obdobju 1800–1970³ prisilno vzele njihovim družinam ter pregnale z domov. Omenjena odvzeta so bila izvajana pod zapisanimi akti, sprejetimi pod okriljem parlamenta. Otroke so poslali institucijam ali pa so jih posvojile neindigene družine. "Razlogi za odvzete staroselskih otrok družinam so bili podobni. Pri belih avstralskih državljanih je namreč obveljalo prepričanje, da so bili otroci "manj inteligentni" za njihove standarde; posvojeni staroselski otrok naj bi pri belski družini prejel boljšo izobrazbo, bolj ljubečo družino in s tem tudi civilizirano vzgojo, ki mu je staroselska skupnost ne more nuditi. V resnici se je prevzgoja otroka nanašala na dovzetnost za "angleške vrednote" in delovne navade ter za poznejšo zaposlitev pri belem prišleku. Po drugi strani so angleški kolonisti želeli uničiti in izbrisati vez s starši in staroselsko skupnostjo. Ukradeni in odvzeti otroci so bili pogosto potomci belega očeta in staroselske matere; objektivizacija takšnega početja je bila dokaz rasne asimilacije." (NSDC 2014)

Zaradi posledic kolonizacije in nasilne asimilacije so staroselci pričeli izumirati in oblasti so začele iskati rešitve za preostanek raso mešanih otrok. (glej Sliko A) Znan in odmeven primer, kako se lotiti in rešiti vprašanje avtohtonih prebivalcev, je bil ameriški, pri katerem so otroke Indijancev nasilno odvzeli njihovim staršem in jih dali v ustanove, da bi jih kultivirali in "civilizirali". Avstralija se je tega vprašanja lotila z drugačnim pristopom. Vlada je naredila načrt za rešitev staroselskih otrok s "popolno rešitvijo". V parlamentu je bil leta 1937 sprejet načrt "Usoda rase". Nosil je polno podporo vse bele skupnosti za reševanje "ne-polnokrvnih" staroselskih otrok. Vlada se je osredotočila na otroke, ki so bili bele polti ali mulati, in jih na silo začela jemati staroselskim materam in družinam. Vodstvo tega ukrepa je pozneje tudi kršilo vladne zakone in si jih po svoje prikrojilo tako, da so jih lahko izpeljali. Lindqvist v svojem delu *Terra nullius - Potovanje po nikogaršnji zemlji* opisuje, da so politiki izvajanje načrta opravičevali s pojasnilom, da so pripadniki mešane polti, ki so bili največkrat potomci črne matere in belega očeta, staroselcem intelektualno nadrejeni. Verjeli so, da je dolžnost

³ Na spletni strani NSDC iz leta 2004 je dokumentirano, da se je odzemanje otrok dogajalo od leta 1800 do leta 1970. Medtem, v delu *Identity Politics in the Age of Genocide* David B. MacDonald navaja, da so se kraje otrok dogajale v letih 1910–1970. V drugih virih se pojavlja obdobje 1890–1970.

države zagotoviti jim možnost za boljše življenje. Veljalo je tudi prepričanje, da staroselske matere svoje potomce kmalu pozabijo. Policijsko iskanje svetlopoltih staroselskih otrok so izvajali z namenom popolne asimilacije, delno pa tudi z namenom poskrbeti za dragocene gene, ki so jih beli moški pustili za seboj v staroselskih taborih. Pri "ne-polnokrvnem" staroselskem otroku v zgodnjih letih so menili, da je nevarnost spojitve s staroselsko kulturo velika. Zato so že zelo majhne otroke dajali v dom belih posvojiteljev ali v misijone in sirotišnice. Vse to se je izvajalo z namenom popolne odtujitve identitetne kulture. Skrbništvo nad otroki naj bi prispevalo tudi h končni rešitvi rasnega problema. V Severnem teritoriju je imel belec, imenovan za "varuha" po *Uredbi o Aboriginih* iz leta 1911, pravico "poskrbeti" za kateregakoli staroselskega otroka ali mešanca. Uredba je postala pravnomočna v času, ko se je za "varuha staroselcev" izrekel Baldwin Spencer. Zapisal je, da nobenemu mešanemu otroku ne bodo dovolili ostati v taboru staroselcev, vse bodo odpeljali. (Lindqvist 2005, 61–62)

Politiko prisilne odstranitve je omogočal aboriginski zaščitni odbor. "Leta 1909 ustanovljeni odbor je imel polnopravno moč, da odpelje otroka brez dovoljenja staršev in brez sodnega naloga. Glavnemu zaščitniku je dal moč, da deluje kot zakoniti skrbnik vsakega "mešanega" in staroselskega otroka v Severnem teritoriju, dokler otrok ne dopolni 18 let. Otroci so bili nastanjeni v sirotišnice ali misijone, pozneje posvojeni ali zapuščeni." (Reconciliation 2012) V povezavi z odvzemanjem staroselskih otrok njihovim družinam ni bilo nobenih uradnih zaslišanj. Upravnik staroselske postaje in policist v rezervatu ali v mestu je imel moč oceniti, ali je družina primerna za vzgojo lastnega otroka. Nekateri upravniki so kot razlog odvzetja otrok navedli le dejstvo, da so otroci "Aborigini". Po današnjih ocenah je bilo približno 100,000 staroselskih otrok nasilno vzeti njihovim družinam. Matere so na različne načine poskušale skriti svoje otroke pred policisti. Mazale so jih s črno glino ali so jih držale blizu ognja, da bi jim potemnile kožo, da jim t. i. "dobri delavci" ne bi mogli vzeti njihovih otrok. V obdobju 1930–1940, je bil skriti načrt tako imenovanih "dobrih namenov" cerkve in države, namerno "prevzgojiti" staroselske otroke in jim "izbiti" iz srca in glave njihovo staroselsko identiteto.

Avstralski vladni delavci so tudi poskusili preprečevati rojstva staroselskih "čistokrvnih" in "ne-polnokrvnih" otrok s premeščanjem pretežno "polnokrvnih otrok" iz staroselskih družinskih skupnosti. Zaradi odvzemanja otrok in nasilnih sprememb kulturne identitete in identitete otroka na splošno so ta dejanja ekvivalentna označbi izraza genocid.

David B. Macdonald v svoji delu *Identity Politics in the Age of Genocide* navaja, da se je jasnejši izraz termina genocid pojavil z odvzetjem "polnokrvnih otrok" od njihovih staršev. Poudarja, da se definicija genocida ne nanaša samo na namerno ubijanje ciljne populacije. Vključuje tudi namerno omejevanje rojstev in odvzemanje otrok iz skupnosti in se tako kvalificira kot genocid po Konvenciji Združenih narodov. Drugi vidik kampanje omenjenih grozovitih dejanj je bilo preprečevanje porok med "čistokrvnimi" in "polnokrvnimi" kastami v dobrobit združevanja "polnokrvnih" kast in belcev z namenom "izkoreninjenja barve". Termin genocida v navezavi z "ukradeno generacijo" ni imel uradnega naziva do leta 1997, ko je avstralska komisija za človekove pravice izdala poročilo z naslovom *Bringing Them Home: the report of the National Inquiry into the Separation of Aboriginal and Torres Strait Islander Children from their families*.⁴ Omenjeno poročilo se je kvalificiralo kot genocid. Pisalo je, da je bilo okoli 10 % - 30 % staroselskih otrok nasilno odvzetih iz njihovih družin v letih 1910–1970. Nasilno premeščanje otrok v drugo okolje se po II. členu Konvencije genocida kvalificira kot genocid, tudi če je bila politika odvzemanja primarno targetirana na samo en del skupine. (MacDonald 2008, 67–68)

Že leta 1918 je avstralska vlada segregirala staroselce od belega ljudstva in tako zmanjšala število otrok z "mešano krvjo". Pojavila se je prepoved združitve belca s staroselko. Odvzeti otroci so bili nastanjeni v sirotišnicah ali v posvojitvenih domovih belcev. Bili so kaznovani, če so se med seboj pogovarjali v staroselskem jeziku. Otroci niso imeli stika s svojo kulturo ter tradicijo. Velika večina nikoli ni imela možnosti izobrazbe. Namesto šolanja so se deklice učile gospodinjskih opravil, dečki pa so postali gonjači živine. Sestre in bratje so se lahko videli le na dve ali tri leta, saj je bila glavna metoda nasilnega odvzemanja otrok pretrganje vezi z zunanjim svetom in prepoved stika z notranjo identiteto ter kulturo. Odvzete otroke so beli kolonizatorji začeli prepričevati, da so staroselci v rezervatu umazani, nevredni zaupanja ter "slabi". Zato se je postopoma v odvzete otroke vse bolj zasejal sram do domačega okolja. Nekateri so celo zapustili lasten dom, tudi če so se vrnili nazaj iz sirotišnic ter javnih domov. Deklice so verjele, da so staroselski dečki umazani, brutalni in "črni". Staroselske otroke so še naprej odvezemali staršem in jih dajali državi v skrbništvo vse do sredine leta 1960.

"V povezavi z umori staroselcev je v parlamentu potekal načrt, kako – metaforično rečeno – razredčiti staroselsko kri. Čistokrvni staroselci so izumirali, toda vseeno so hoteli ukrepati v

⁴ Vrnite jih domov: poročilo državne preiskave glede ločitve avstralskih staroselskih in Torres Strait otoških otrok od njihovih družin

povezavi z mešanimi otroki – tistimi, ki so se rodili belemu očetu in staroselski materi. Izvršili so ukrepe odvzetja že zelo majhnih otrok materam, jih vzgojili v belskem okolju in jih pozneje tudi poročili z belcem. Irelevantno je bilo, ali je mati ustrezno skrbela za otroka ali ne. Zakonito sprejet načrt so označili "v otrokovo dobro" in silo so lahko uporabili, če je bilo potrebno." (Read 2007) Koliko Avstralcev je vedelo, kaj se dogaja v njihovi državi v povezavi z ukradenimi otroki, je še dandanes predmet preprirov. Odvzemanje otrok materam se je dogajalo v oddaljenih krajih, večina Avstralcev pa ni odhajala iz glavnih mest niti jih ni zanimalo, kaj se tam dogaja.

Read v *The Stolen Generations - The removal of Aboriginal children in New South Wales 1883 to 1969* opisuje problem zaposlitve staroselskih otrok, ob dopolnitvi starosti štirinajstih ali petnajstih let. Deklice so že od zgodnjih let pripravljali na delo, saj so se naučile šivati, prati, likati in drgniti tla. Opravljale so dela, ki jih belske ženske niso hotele in jim Urad za zaščito staroselcev tudi ne bi plačeval. Podobna dela so veljala za fante, vključno z deli na vrtu in v kuhinji. Pri izbiranju zaposlitvene okupacije je Urad predvideval, da so "črni" neumni ter jim je zato dal "lažja dela". Za otroke se je predvidevalo, da bodo imeli težave samo zato, ker so temnejše polti. Ko so se le-te pojavile, so le potrdile notacijo rasne superiornosti. Ta se je kazala tudi z nasilnim obnašanjem, pasivnostjo ter naglo jezo. Namesto soočanja z resnično problematiko psiholoških težav avtohtonega prebivalstva, so vse to prikazovali skozi prizmo popačenosti "nesrečne karakteristike" staroselcev. (Read 2007)

Pomanjkanje razumevanja za kulturo in navade staroselcev je še bolj podkrepilo prepričanje priseljencev, da delajo "pravo stvar". Prav tako je bilo razširjeno mišljenje belega prebivalstva o tem, da staroselski prebivalci živijo revno in neduhovno življenje ter da so prav institucije tiste, ki bodo omogočile pozitivno okolje, v katerem bo staroselec lepše in lažje živel. Dominantni rasistični pogledi v družbi in v vladi so tudi prepričevali, da so prvotni prebivalci slabi starši ter da staroselskim materam ni mar za njihove otroke. Avstralsko hrepenenje belih priseljencev po razvoju, egalitarizmu in boljšem življenju, v svoj načrt ni vključeval le ene etnične skupine in sicer avtohtonih prebivalcev Avstralije. Poraženi v vojnah s kolonizatorji, v 19. stoletju, so postali pozabljeni rasa; zasramovana, trpinčena in pogubljena.

3.1 Misijoni in sirotišnice

Staroselski otroci so bili od svojih družin odpeljani na določeno destinacijo glede na starost in barvo polti. Otroci iz iste družine niso smeli ostati skupaj, saj so bile vladne avtoritete prepričane, da imajo z "ločitvenim sistemom" večji nadzor nad otroki. Nekateri so bili na

začetku nastanjeni v rimskokatoliških sirotišnicah, kjer so zanje lepo skrbeli. "Vsi otroci so verjeli, da so ena velika družina. Niso vedeli, kaj pomeni beseda starši, ker jih niso imeli. Mislili so, da so ženske (nune) v sirotišnicah njihove mame." (Knightley 2001, 116) V dobi odraščanja so kmalu zamenjali sirotišnice z domovi pod okriljem Cerkve in misijonarskih družb. (glej Sliko B)

Južnič v *Kolonializmu in dekolonizaciji* opisuje, da so bili nameni nekaterih krščanskih misijonarjev subjektivno razumljeni in altruistični: nevernikom so želeli prinesiti dobro plat prave vere, rešiti dušo poganov, v evangelijskem duhu celotno prebivalstvo sveta privedi Kristusu in vedno enako opredeljenim, pogosto med seboj sovražnim cerkvam. Ne glede na vzvišeno, nesebično držo skladno z božjimi ukazi, so bili misijonarji v marsičem utiralci kolonializma. Misijonarska vnema je bila pogosto uspešna v religioznem smislu, pogojevala pa sta jo tudi trgovina in kolonialno podjetništvo. Spreobračanje duš, trgovina in ozemeljske osvojitve so potekale v nekakšnem vrstnem redu. Spreobrnitev duš je bila nekakšna psihološka priprava za kolonializem in vladanje tujcev. (Južnič 1980, 80)

Z degradacijo tradicionalne vere niso bile uničene le prvotna kultura in njene vrednote, ampak tudi avtohtoni politični sistem, ki je na njih slonel. Daljnosežen namen misijonarjev je bil spremeniti tradicionalno kulturo, ki v njihovih očeh ni bila drugega kot poganstvo in praznoverje. Po njihovem mnenju je bilo še posebej potrebno uničiti avtoriteto klanskega sistema. "Po eni od metod so napravili posnetke svetih predmetov in simbolov, ki so jim jih pod prisego molčečnosti zaupali stari možje, ter nato slike v šoli kazali dečkom s pripombami, npr.: "Poglej kakšne neumnosti! Le kosi starega lesa! Kako se lahko zdijo komu pomembni! Ne poslušaj več teh neumnih starcev, ničesar ne vedo." (Heartfield 2011, 35)

Misijonarji so se videli kot odrešitelje, ko so dečke varovali pred grozotami obrezovanja in preostalo staroselsko kulturno dediščino, ki je niso bili pripravljeni razumeti ali sprejeti. Fante so spodbujali, da se poročijo, še preden so se njihovemu ljudstvu zdeli dovolj zreli za takšno odgovornost. V želji, da bi prenesli svoj način življenja in kulturo med staroselce, so misijonarji skušali preprečiti tradicionalne poroke, pri katerih je staroselec lahko imel več žena, mlada dekleta pa so poročali s precej starejšimi moškimi. Dekleta so spodbujali k neupoštevanju zakonov svojega ljudstva in porokam z dečki, ki so se odrekli staroselski kulturi in verovanju svojih prednikov. "Znana antropologa Catherine in Ronald Berndt sta v svojem poročilu *From Black to White* kritizirala misijon, da zamenjuje krščanstvo z navadami evropskega srednjega razreda. Mladi ljudje, ki so odraščali v spalnicah misijona, so bili v

svojih najbolj občutljivih letih izpostavljeni nenehnemu blatenju kulture lastnega ljudstva. Vrhunec zatiranja je bilo spreobrnjenje v krščansko vero in poroka v nasprotju z zakoni ljudstva." (Lindqvist 2005, 145–146)

Od leta 1836 do leta 1909 je staroselska zaščitna družba lobirala Britansko kolonialno pisarno z namenom zagovarjanja pravic staroselskih ljudi v Avstraliji. Ideja, da bi zaščitili omenjeno ljudstvo, je poudarila tekmovanje med deželami. Ti dobronamerni motivi pa na koncu niso ne zaščitili staroselcev niti izboljšali njihovega položaja. Zgodilo se je ravno nasprotno, pod britansko zaščito so bili prvotni prebivalci še bolj zatirani in prisiljeni v popolno preobrazbo svoje kulture in verovanj. Le-ta naj bi bila podobna britanskemu načinu življenja. Bili so stigmatizirani ter potisnjeni v rezervate in izkoriščane službe na plantažah, v rudnikih in tovarnah, upravljanih s strani belcev. "Zaščita staroselcev je bil tudi način nadzora kolonialne pisarne v Londonu nad Avstralijo. Ta je imela tudi dva načina pogleda na zemljo, ki je bila pred priseljenci neposeljena. Strinjali so se, da imajo staroselci pravico do zemlje, ki jo naseljujejo, in pa tudi, da jo morajo dati tistemu, ki jo bo naredil rodovitno. Katera od teh pravic je prevladala, je bilo odvisno od bilance interesov, ki jih je imela kolonialna pisarna v tistem času." (Heartfield 2011, 303–304)

Poročilo *Bringing them Home Report* iz leta 1990 je šele razkrilo, kaj se je dogajalo v sirotišnicah in domovih, kamor so otroci odšli živeti po posvojitvi. Veliko je bilo psihičnega, fizičnega in seksualnega zlorabljanja deklic in fantov. Šele leta 1995 so sestavili komisijo, ki je zločin popolnoma razkrila. "Mešani staroselski otroci s staroselsko materjo ter belopoltim očetom so bili odvzeti svojim družinam in dani v sirotišnice, kjer so bili psihično in seksualno zlorabljeni." (NSDC 2014)

"Ukradene generacije" staroselskih otrok so bile zakonite s strani kolonizatorjev, za staroselce pa je bila to neizrekljiva, zaničevano ponižujoča zapuščina, ki so jim jo kolonizatorji vsilili. Nekateri beli naseljenci, ki so sodelovali pri teh dejanjih, so verjeli, da delajo najboljše za staroselske otroke.

3.2 Divji lov

Priseljenci so s svojim prihodom v Avstralijo prinesli številne bolezni. Poleg množičnih ubijanj, ugrabljanja staroselskih žensk, prisilnega dela in kulturnega genocida so se staroselci od belih priseljencev, našli tudi številnih nevarnih nalezljivih bolezni. Velikokrat so bili obtoženi in kaznovani za zločine, ki jih niso zagrešili. Zaradi nepreiskanih ugrabitev žensk in kaznivih dejanj, ki naj bi jih zagrešili, so se dogajali tudi množični upori z njihove strani. V

povračilnih ukrepov zaradi ubite živine so belci staroselske otroke ugrabili za prisilno delo, ženske so mučili in posiljevali, jim dajali zastrupljeno moko ter moške ubijali. Prvotne prebivalce so ogrožali plenilski lovci in naseljenci.

Težnja po superiornosti in razvoju Avstralije se je sprevrgla v željo po popolnem iztrebljenju staroselskih prebivalcev. Beli prišleki so hoteli doseči superiornost za vsako ceno in brez vsakršnih ovir. Od pričetka kolonizacije pa do današnjih dni, se je njihovo število zmanjšalo za osemdeset odstotkov.

Leta 1824 so bili naseljenci pooblaščen za streljanje staroselcev. Leta 1828 je guverner razglasil zakon, ki je dovoljeval vojakom in naseljencem aretirati in ustreliti vsakega staroselca, ki je živel v naseljenem okrožju. Stražarske skupine okrožij so maščevale staroselsko povračilno maščevanje s pokolom moških, žensk in otrok. Do leta 1835 je bilo mrtvih 3000–4000 staroselskih prebivalcev. To ni bil več samo morilski izbruh rasnega sovraštva. Ubiti so bili z namenom – ne zaradi domnevnega ubijanja goveda, ampak čisto preprosto in samo zato, ker so bili staroselci. Beli naseljenci so v Queenslandu v letih 1824 in 1908 ubili 10. 000 staroselskih prebivalcev. Bili so obravnavani kot "divje živali", "komaj ljudje", nadloga in ogabneži. Bili so ravno pravi za "pošteno igro", ki so jo z njimi igrali belci, ki so se ukvarjali s športom, imenovanim divji lov.

(Tatz 1999, 15)

Misijonarji, učitelji in vladni delavci so bili prepričani, da je najboljša možnost, da se temnopolta staroselska oseba začne obnašati kot belopolta, ta, da asimilirajo staroselske otroke, ki se še niso priučili navad svojega ljudstva. Verjeli so, da je otrokova miselnost kot tabla, na katero lahko napišeš in razkriješ vse skrivnosti evropskega ljudstva. Poročilo aborignskega urada za socialno pomoč iz leta 1921 je prepričevalo, da bo politika ločenosti otrok od staroselskega tabora in njihovo bivanje v domovih belcev in sirotišnicah, doprinesla k reševanju perečega staroselskega vprašanja. Nasprotno je bilo z odraslimi, saj so kazali preveč upora proti navodilom urada. Zmeraj so se vrnili v isto mesto, četudi so bili iz njega deložirani ali preseljeni. Otroci se niso smeli vrniti domov k staršem, dokler niso dopolnili 18. leta starosti. Nekateri so bili v času odvzema še infantilni, zato se tudi niso mogli spomniti svojih pravih staršev.

3.3 Primeri odvzemanj otrok

Zgodba enega izmed predstavnikov ukradene generacije se je zgodila leta 1950. Opisuje družino s sedmimi otroki, ki so živeli v rezervatu. Inšpektor aborignskega zaščitnega urada je obiskal družino, saj so bila imena njenih članov na črnem seznamu. Označeni so bili kot družina, katere življenjski stil ni ustrezal inšpektorjevemu pogledu na urejenost indigene družine. Komisijsko zaslišanje je že brez njihove vednosti odločilo, da se družini vzame otroka. Tako je tudi že policija pripravila vse potrebno za preselitev v novo življenjsko okolje. Čez teden dni, ko se je formalno zaslišanje končalo, je bilo otrokom prepovedano vrniti se domov. Teden dni so jih zadrževali v lokalnih bolnišnicah, potem pa so jih prisilno pospremili na avtobuse ter jih odpeljali. Leta so minevala in nihče ni materi znal ali želel pojasniti, kaj je bil razlog za tako odločitev in dejanje. Po spletu naključij je kasneje izvedela, da je prvi otrok umrl (v zasebnih dosjeih urada je bilo navedeno, da je umrl zaradi tuberkuloze leta 1952). Urad je zapisal, da sta se dva otroka poročila z belcema in vzgojila svoja otroka po kolonizatorjevih vrednotah. Četrty otrok je bil nameščen v otroški dom, dokler ga ni nek belec iz kraja Victorie vzel k sebi. Peti otrok je izginil iz uradnih zapisov in ni bilo o njem ničesar znanega. Eden od sinov je slednjič vrnil domov v 20. letu starosti. Postal je alkoholik in ni hotel govoriti o odtujitvenem obdobju od svoje družine. Domov se je vrnila tudi sedma hčerka in povedala, da je rodila hčerko, ki so ji jo vzeli pri dveh tednih starosti in je ni nikoli več videla. Poročila se je z lokalnim moškim in ostala v rezervatu. (Read 2007)

Odrasli otroci, ki so se vrnili domov, kot odrasli, niso mogli funkcionirati kot psihično uravnovešene odrasle osebe. Doživljali so nočne more in bili zlovoljni nad starši, še posebej nad materjo. Krivili so jo za to, da so jih odpeljali. Bili so alkoholiki in kockarji, ki so zapravili vsako plačo, ki so jo zaslužili. Za "aborignski zaščitni urad" so za vedno ostali "neasimilirani". (glej Tabelo 3.1)

Rešitev asimilacijskega vprašanja avtohtonega prebivalstva je bila po prepričanju kolonizatorjev, popolna sprememba staroselskih vrednot, verovanj in prepričanja. Beli prišleki so hoteli zatreti njihov način življenja v ekonomskem smislu ter življenjskih vrednotah. Ko je čez čas postalo očitno, da se prebivalci celine *terra nullius* ne želijo podrediti novim prišlekom ter jim slediti v vrednotah, kulturi in načinu življenja, so se belci odzvali z agresivnimi povračilnimi ukrepi, kot so bili popolna asimilacija, poboji ter psihična in fizična zloraba.

Tabela 3.1: Odvzem aboriginskih otrok v letih od 1883 do 1969⁵

	Število otrok
Nastanjeni v Warangesda domu in kasneje kot gospodinjske pomočnice pred letom 1909	300
Odvzeti otroci pod "zakonom o zaščiti staroselcev"	
Urad za zaščito staroselcev – med letom 1916 in 1919 (a)	400
Urad za zaščito staroselcev (po uradnih zapisih) od 1916 do 1938	2300
Mešani domovi Kinchela in Cootamundra – od 1939 do 1969	825
Drugi uradni verski domovi (npr. Marella, Boystown ...) (a)	300
Druge uradne nestaroselske institucije (Mitaggong domovi, delovna ladja Sobraon ...) (a)	200
V posvojitvenih domovih staroselskega zaščitnega urada (Leta 1959 jih je bilo 120) (a)	300
Odvzeti otroci pod okriljem "otroške zakonodaje za socialno podporo"	
"Nevzgojeni" otroci v nestaroselskih institucijah (Mt. Penang, Parramatta) (a)	400
"Prestopniški" otroci, obsojeni za prestopke v nestaroselskih prevzgojnih institucijah (1969–120) (a)	400
"Ne-polnokrvni" otroci zavezani k uradu za "dobrobit otrok" kot oddelki nastanjeni v nestaroselskih posvojitvenih domovih (1969–350) (a)	800

Vir: Read Peter (2007, 13).

⁵ Tabela je bila narejena po podatkih iz leta 2006.

(a) - približna točnost podatkov glede na pomanjkanje uradnih zapisov

4 Teoretsko izhodišče

V diplomski nalogi bom obravnavala teoretska izhodišča semiotičnih teorij Eca, Barthesa ter Halla ob ključnih filmskih odlomkih, ki prikazujejo problematiko "ukradene generacije" in razloge za odvezemanje otrok. Glavni primarni vir bo film *Avstralija*. Izhodišče bo predstavljala teorija reprezentacije Stuarta Halla ter bogata dediščina teorije narativnih struktur Umberta Eca in teorija o mitih, Rolanda Barthesa.

Ob teoriji reprezentacije Stuarta Halla, bo vir, tj. film *Avstralija*, prikazoval stigmatizacijo ter diskriminacijo, pri čemer bo poudarjena interpretacijska zgodovina avstralskih staroselcev. Ob teoretičnih izhodiščih problematičnih konsekvenc filma o marginaliziranih družbenih skupinah staroselcev bom razložila družbeno konceptualnost "ukradenih generacij".⁶ Pri analizi vira skozi metodo bom uporabila delo Petra Stankovića *Rdeči trakovi*.

S teorijo Rolanda Barthesa bom v povezavi s filmom *Avstralija* analizirala denotacijske ter konotacijske pomene, ki se kažejo v različnih avtentičnih prizorih na kolonizirani celini. Omenjeni pomeni nakazujejo "ukradeno generacijo". Le-to bom razčlenila ob sliki "ne-polno krvnega" dečka Nullaha, ki ga v filmu igra Brandon Walters. Z Barthesovo teorijo se izoblikuje pristop k preučevanju znakov znotraj kulture. Vsak kulturni predmet ali kulturno dogajanje nosi v sebi pomen, kar lahko razumemo kot znak. "V semiologiji poleg besed in slik tudi predmeti funkcionirajo kot označevalci v produkciji pomenov. Loči dve ravni, na kateri so konstruirani pomeni. Prvo je poimenoval denotacijska raven, tj. opisna raven, pri kateri pride do deskripcije predmeta ali osebe ali dogodka in pri kateri obstaja širši konsenz o pomenu le-teh. Druga raven je konotacijska, pri kateri dobimo širši kulturni pomen določenih stvari in stopimo v področje prepričanj ter družbene ideologije." (Hall 2004, 58–59)

V okviru teoretskih izhodišč Umberta Eca bom analizirala teorijo narativnih struktur po *Vlogi bralca*. Raziskala bom elemente razčlenitve likov v Bondovih filmih, avtorja Iana Fleminga. To bom prenesla v semiotično analiziranje prizorov, ki so povezani z ukradeno generacijo v filmu *Avstralija*. Eco je postavil narativno shemo, ki jo bom analizirala v povezavi z omenjenim filmom. Ob tem bom pojasnila tudi pojem naracije, ki se sicer v prizorih

⁶ Skozi celotno diplomsko nalogo uporabljam izraz "ukradena generacija". Vendar v osnovi načrt "Usoda rase" ni bil zasnovan samo na eni generaciji, temveč na več, in sicer za dosego popolnega etničnega uničenja staroselskih prebivalcev.

"ukradene generacije" prikaže predvidljiva in stereotipna. Eco tudi razlaga, da nobeno besedilo ne more biti interpretirano v skladu z utopijo o definiciji o originalnem in končnem pomenu besedila. Tako tudi film ne more biti povsem ideološko prikazan kot samo legitimiranje in problematiziranje predstavitve ukradene generacije na enoznačen način.

V filmu *Avstralija* bom uporabila metodo semiotične analize različnih avtorjev, ki so doprinesli k razumevanju in gledanju filma s kritično refleksijo vseh akterjev oziroma dejavnikov, ki prispevajo svoj delež k filmu. V njem se kažejo vzorci ksenofobije in negativni aspekti angleških priseljencev do prvotnih prebivalcev avstralske celine. S pomočjo teorij Stuarta Halla, Umberta Eca ter Rolanda Barthesa bom analizirala ključne zgodovinske dogodke ukradene generacije ter razloge kolonizatorjev za odvzem staroselskih otrok skozi zgodovini naseljevanja belih prišlekov na celino poimenovano *terra nullius*. Omenjeno bom povezala z dogodki v filmu *Avstralija*, režiserja Baza Luhrmana.

5 Obnova filma Avstralija

Avstralija nas kot epska romanca popelje v obdobje 1939–1942. Prikazuje vse elemente različnih žanrov – od romance do vojnega filma. Glavna junaka v filmu sta Sarah Ashley, ki jo igra Nicole Kidman ter Drover, ki ga igra Hugh Jackman. Premiera je bila 26. novembra 2008 v velenemestu Sydney, Avstralija. Film so snemali v štirih državah in teritorijih – Zahodni Avstraliji (v vzhodni regiji Kimberley, ki je največja pokrajina na severozahodu), Severnem teritoriju, Queenslandu in Novemu Južnemu Walesu. Prejel je prestižno nagrado Ameriške filmske akademije za najboljšo izdelavo kostumov.

Zgodovinska romanca režiserja Baza Luhrmanna, ki je nastajala kar štiri leta, govori o aristokratinji Sarah Ashley. Po moževi smrti (kasneje se razkrije, da ga je ubil isti človek, ki hoče kupiti in nasilno prevzeti zemljo s hišo) podeduje posestvo v Avstraliji, ki mu grozi prevzem. V dogajanje vstopi tudi deček Nullah (Brandon Walters), napol avstralski staroselec, napol belec, ki ga Sarah Ashley vzame k sebi in mu nudi dom. Za pomoč v povezavi s prevzemom posestva ter dolgovi se obrne na kavboja (Hugh Jackman), ki mu je ljubša družba avstralskih staroselcev kot belcev, zato velja za odpadnika. Med vodenjem črede v avstralsko divjino za zaslužkom se glavna junaka počasi čustveno zbližata. Njuno romanco prekine 2. svetovna vojna. Ob tem so prikazani tudi nekateri segmenti reprezentacije, ki reproducirajo realno družbeno hierarhijo med belimi kolonizatorji ter staroselskimi prebivalci. Kljub vojnim razmeram, odkriti segregaciji ter diskriminaciji, borbi za Nullaha ter dolgovom, se glavna junaka zoperstavita razmeram kolonialističnega časa. Seveda se prava ljubezen nikoli ne rodi zlahka – šele ko premagata vse ovire, sta lahko zaljubljenca srečno skupaj. V zakulisju ljubezenske romance med glavnima junakoma se odvija zgodba "ukradene generacije" ter splošen pogled na staroselce. Film občasno prikazuje tudi nasilno asimilacijo ter segregacijo staroselcev.

6 Analiza filma *Avstralija* na podlagi treh avtorjev

Film sledi zanesljivi, časovno varni formuli, značilni za romance, ki so postavljene v kontradiktornost zgodovinskih tragedij, kakor sta na primer: *V vrtincu* in *Titanik*. Toda na koncu se film *Avstralija* v primerjavi z drugimi zgodovinskimi epskimi dramami konča srečno. Glavna junaka uspešno premagata ovire.

Režiser Baz Luhrman pogosto pove direktno, kaj se dogaja v filmu in s tem vsili nezaželeno efekte naracije, namesto da bi samo prikazal zgodbo. "Romanca, drama, komedija ter zgodovinski trenutki japonskega bombardiranja v drugi svetovni vojni v povezavi z ukradeno generacijo tvorijo epsko vsebino zgodbe. Rezultat pa se odraža v poenostavljenem in stereotipiziranem nacionalizmu z zelo privlačno vizualno podobo pokrajine. V povezavi z narativno strukturo je v filmu nakazana teologija, povezana s spiritualizmom. Mistični duhovi in nadnaravne veščine so portretirane kot "nenavadne izmišljotine". Okarakterizirane so z nenadno ter nenavadno rešitvijo, kljub neobvladljivi težavi, ki jo ključni junak reši." (Blogger News Network 2008) Resnično dilemo filma predstavlja politična korektnost. Trudi se biti politično naravnano, ampak vseeno ne prikaže pravih političnih težav. Ne pove prave resnice o ukradeni generaciji, s katero bi le-ta dobila močnejše sporočilo ter epilog v javnosti. Film prikaže rasistično pristranskost tistega časa, toda upodobitev staroselcev kot enovito darežljivega ter mističnega ljudstva se včasih reproducira kakor nasprotje od efektivnega. Film poleg pripovedovalca in prejemnika potrebuje tudi protagoniste ter antagoniste. Liki v filmu, njihova dejanja ter značaj igrajo odločilno vlogo v filmu, saj se zaradi posebnih lastnosti občinstvo identificira z zgodbo in filmskim dogajanjem. V filmu *Avstralija* je to prikazano skozi zgodbo Nullaha in z njim povezano zgodbo "ukradene generacije".

6.1 Narativne strukture v filmu *Avstralija* po Umberto Ecu

Po Ecovi *Vlogi bralca* razlikujemo med ravnimi narativne strukture (povzeto po Eco 1984, 144–161)

V filmu spoznamo odnos lady Ashley do Nullaha (fanteke, ki je napol staroselec, napol belec). Vzame ga k sebi in mu nudi dom. Tako kontradiktira zakonom bele Avstralije, ki "mešančke" dajejo v vzgojo državi, v sirotišnice ter posvojitvene domove belcev. Nullah predstavlja verovanje ter mišljenje staroselcev v nasprotju z lady Ashley, ki šele spoznava razdvojenost kultur med prvotnimi naseljenci ter naseljenimi belci. Staroselski deček pomeni opozicijo

omenjenemu ženskemu liku, saj ji predstavlja dvom o ravnanju kolonizatorjev, za katere misli, da so etični in moralni.

V povezavi s junaki spoznamo tudi njihove vrednote in družbene motive, povezane s celino *Avstralijo*, kjer so se naselili angleški kolonisti skupaj s kaznjenci in začeli jemati staroselske otroke njihovim materam. Vrh sile predstavlja Anglija kot kolonizator. Nasproti ji stoji njena kolonizirana, podrejena celina Avstralija. S kolonizacijo je Anglija vnesla angleške vrednote ter navade na avstralski kontinent. V filmu spremljamo moralno dilemo, kaj narediti s staroselskimi prebivalci, ki jih Angleži niso priznavali kot sebi enakovredne. Na začetku je prikazano mišljenje Nullaha skozi besede belih prišlekov, "da ni niti bel niti črn". Tako ne ustreza belim stereotipom. Zaznamovan je kot nezaželen in ne pripada nikomur.

Spoznamo tudi družbeni motiv: civilizacija vs. barbarstvo, oziroma Anglija – Avstralija. Urejena, "civilizirana", gosto naseljena Anglija v primerjavi s puščavo ter gorovjem Avstralije – *terra nullius* (nikogaršnja zemlja). Tako so jo videli Angleži, še preden so prišli v notranjost celine in srečali prve avstralske staroselce. Ker so staroselci živeli v družbi, ki je temeljila na družinskih celicah in egalitarni politični zgradbi, se kot organizirana celota niso mogli upreti kolonizaciji. Angleški zakoni so tako prisilno postali tudi zakoni staroselcev, ki so izgubili vse svoje pravice. Omenjeni motiv v filmu srečamo na začetku, kjer se Nullah skriva pred "belo policijo", ki ga hoče vzeti, ker je "mešanček" ter ga s tem narediti "bolj belega". Na koncu ga ugrabijo ter odpeljejo na *Misijonski otok*. Odvzemanje otrok izvajajo "civilizirani" Angleži a se jim "barbarski" staroselci, ki se jim upirajo. Miselnost o upravičenosti odvzemanja staroselskih otrok je bila privzgojena tudi angleškim otrokom. To prikazuje prizor, v katerem odvzete otroke dajejo na ladjo za *Misijonski otok*. Beli otrok sprašuje Nullaha, če ga mati nima rada, ker ga peljejo stran.

V filmu zaznamo tudi nasprotje, belo vs. črno. Ponazarja ga začetek filma z "belo smrtjo", ki simbolizira odhod v svetlejše posmrtno življenje. Nullahova mati Daisy se utopi v vodni cisterni, kjer se skriva s svojim sinom pred "belo policijo", kakor so imenovali sile oblasti. Ta odpelje vse "ne-polnokrvne" črne staroselske otroke v sirotišnice, da postanejo po vrednotah in veri bolj podobni "angleškim belim otrokom". Z izrazom ukradena generacija se je zmeraj indiciralo, da so "črni ljudje", tj. staroselci, manjvredni – tudi zaradi ortodoksnega znanstvenega mnenja, povzetega po teoriji največjega utemeljitelja evolucije Charlesa Darwina, kakor sem že opisala v zgornjem poglavju. Omenjeni motiv, se tudi pojavi v

prizoru, ko Nullah pride v kinodvorano, kamor je "mešančkom" prepovedano vstopiti, saj bi jih "bela policija" vzela. Zato so ga namazali z žerjavico in ga tako potemnili.

Oblečen vs. razcapan. Preden so se Angleži naselili na avstralski celini, so tamkajšnji prebivalci nosili samo "predpasnike" ter bili bosi. Prav zato so se na prvi pogled zdeli podobni barbarom, saj si ženske niso zakrivale svojih prsi in niso bile "zapete" do vratu s slojem oblek, kakor angleške ženske. Priseljenci so kmalu začeli zahtevati, da se staroselci oblačijo. To se tudi kaže v filmu: Nullah vedno nosi srajco, hlače in ima na sebi čevlje. Vidimo tudi v prizoru, ko otroke peljejo na jadrnici na *Misijonski otok*. Vsi so oblečeni ter poznajo norme in kulturo angleškega kultiviranega vedenja.

V filmu je prikazana tudi manihejska ideologija. Uporaba figur manihejske ideologije, ki navadno vedno vidi stvari črno-belo; je vedno dogmatična in reakcijska. Hollywood promovira imenovano ideologijo občinstvu. Le-ta se prikazuje skozi svobodo vs. zatiranje. Prvotno prebivalstvo avstralske puščavske celine je bilo sprva neomejeno v gibanju in zakonih, saj je bila vsa celina njihov dom. Ideologija je očitna tudi v liku Nullaha. Indicira se skozi boj s kulturno identiteto staroselskega ljudstva na eni strani ter z asimilacijo kolonizatorja na drugi strani.

V filmu Baza Luhrmana se literarne tehnike prikazujejo realistično naracijo. Dopolnjuje jih Nullahova zgodba o ukradeni generaciji. Njegova zgodba temelji na barvi kože, saj je "ne-polnokrvni" staroselski otrok ter kot tak nezaželen. Prepleta se z zgodbo njegovega dedka, kralja Georgea, ki ga vabi v divjino, kakor predvideva staroselski običaj pri odraščanju dečkov. To nas spremlja čez cel film, tako da se mu na koncu res odzove. Odide v divjino ter tako izpolni običaj svojega ljudstva.

6.2 Analiza fotografije v filmu po teoriji Rolanda Barthesa

Denotacija se po teoriji Barthesa nanaša na Nullaha. Konotacija se nanaša na "ukradeno generacijo" v povezavi s filmom. "Za Barthesa je označevalec dejavnik oziroma znak konotacije. Razlika med denotacijo in konotacijo je jasna. Denotacija je mehanična reprodukcija na filmu ali predmet, h kateremu prizor obrača pozornost. Konotacija je človeški del telesa: je izbor tega, kaj vključiti v okvir, izbor ostrine, odprtosti zaslonke, kakovosti filma." (Fiske 2005, 96)

Konotacijski pomen Nullahove fotografije se navezuje na omejevanje svobode. (glej Sliko C) Na fotografiji lesena ograja predstavlja po eni strani zapor oziroma rešetke, saj se Nullah s

skrivanjem pred "belo policijo" počuti ujetega. "Bela policija" lovi vse "ne-polnokrvne otroke" v njihovi lastni državi. Po drugi strani pa fotografija predstavlja svobodo, saj Nullah živi na avstralski puščavski celini, ki pomeni neskončno prostranost ozemlja. Svoboda se nanaša na izpolnitev običajev ter ritualov, saj so dečki morali oditi v puščavo, da so končali svoj obredni krog odraščanja. Omenjeni motiv se nanaša tudi na ogrlico v obliki polžka, ki simbolizira preprosto in hkrati kompleksno kulturo staroselcev. Obleka ter neurejeni, kodrasti Nullahovi lasje indicirajo preprostost ter inferioren sloj avtohtonih prebivalcev. Nosi rjavo majico, ki je sinonim za umazanijo, umazanost ter manjvrednost v primerjavi z angleškimi naseljenci, ki so nosili bele obleke, kot simbol čistoče, čistosti ter višjega superiornega sloja. Fotografija s personifikacijo dogodkov reprezentira dogajanje v povezavi z odvzemanjem otrok.

6.3 Osi reprezentacije: belci vs. staroselci

Stuart Hall razlaga, da je teorija reprezentacije pomemben del procesa, v katerem nastajajo pomeni, izmenjani med pripadniki in pripadnicami določene kulture. Ta proces se dogaja z uporabo jezika, znakov in podob, ki reprezentirajo določene stvari. "Reprezentacija je proces, s katerim pripadniki določene kulture uporabljajo jezik kot produkcijo pomenov." (Hall 1997, 61) V filmu *Avstralija* se teorija Stuarta Halla prikaže v več kadrih, saj se večni motivi stereotipnosti, ideologije in reprezentacijskih fragmentov ponavljajoče reprezentirajo. Stereotipnost je prikazana v prizoru smrti Nullahove matere, ki se utopi v vodnem cisterni, medtem ko skriva svojega "ne-polnokravnega" otroka pred "belo policijo", ki lovi "mešančke" in jih daje v sirotišnice. Opirala se bom na delo *Rdeči trakovi*, avtorja Petra Stankovića.

Stanković opisuje francoskega pisatelja Franza Fanona. Ta pravi, da gre pri temnopoltih za tipičen stereotip, ki prispeva k naturaliziranju predstave o temnopoltih kot slabših ljudeh od belcev. To dodatno prispeva k legitimizaciji družbenih razmerij med belci in črnici. Fanon trdi, da gre za tipičen stereotip kulture temnopoltih ljudi. Meni da je črnc (negro) zgolj biologija. Črnici so živali ter okoli hodijo goli. (Fanon v Stanković 2002, 22) Reprezentacija stereotipiziranja temnopoltih avstralskih staroselcev se tudi pojavi v filmu *Avstralija*, in sicer v začetnem prizoru, ko Nullah s svojo naracijo pojasnjuje družbeno hierarhijo celine, svojo barvo kože in posledice tistih, ki so imeli "kremno" barvo kože. Ponazarjajo tudi prizor, v katerem staroselske otroke "mešane krvi" pošljejo na *Misijonski otok* pred "Božje obličje", kjer bo poskrbljeno zanje. Država je za "ne-polnokrvne" staroselske otroke poskrbela tako, da jih je vzela materam ter jih dala božjim institucijam, v katerih so skrbeli zanje kot za sirote. Reprezentacijski del v filmu predstavlja zgodba o negativnem vidiku asimilacije ter

segregacije kolonizatorjev do prvotnih prebivalcev, tj. zgodba o "ukradeni generaciji". Ti fragmenti interpretirajo resničnost, saj so v njih zapisane zgodbe odvzetih otrok ter razlogi ugrabljanje.

V filmu *Avstralija* je tudi veliko ideoloških momentov, saj rdeča nit povezuje ljubezensko romanco z zgodbami "ukradene generacije". Ideološki tekst je skrit v prizorih na koncu filma, ko se glavni lik lady Ashley bori proti uveljavljenim stereotipnim prepričanjem, povezanimi z odvzemanjem staroselskih otrok. Žrtvovanje se kaže v realističnih prizorih: Caitlin zamenja svoj delovni čas z delovnim časom lady Ashley, ki želi rešiti Nullaha z *Misijonskega otoka*. Pri tem Caitlin ob japonskem letalskem napadu izgubi življenje. Z izborom različnih fragmentov omenjeni film reprezentira boj za rešitev "mešančkov" tudi v širšem smislu. Z japonskim zavzetjem *Misijonskega otoka* so le-ti portretirani kot hudobni, neusmiljeni vojaki z številčno premočjo, medtem ko so staroselci kot rešitelji otrok sočutni, prijazni ter usmiljeni. Omenjena reprezentacija ideologije se nanaša na prizor, v katerem se Drover vrne v zbombardirano mesto Darwin. Odloči se, da bo rešil "ne-polnokrvne" otroke z omenjenega otoka in predvsem dečka Nullaha. Žrtvovanje lastnega življenja se mu ponudi kot rešitev v zameno za življenje "odpisanih" otrok. Oblasti so vedele, da bodo "mešančki" umrli prvi, saj je imel otok radijsko anteno. Oblast, ki so jo sestavljali angleški naseljenci, tako predstavlja črno-belo binarno opozicijo staroselcem. V vojni je poglavitna točka osvajanja prekinitev vseh radijskih zvez z zunanjim svetom.

Enobarvnost reprezentacije angleških priseljencev ni prikazana povsem enoznačno. Nekateri junaki so prikazani kot zmedeni ter vdani v usodo, drugi kot uporniki proti takrat zakoreninjenim navadam prisilne asimilacije, tj. odvzemanja staroselskih otrok. Film predstavlja binarno opozicijo med angleškimi priseljenci ter avstralskimi staroselci. Prvi so upodobljeni z nizom označevalcev, ki kažejo njihovo krutost, kulturni etnocid ter segregacijo staroselcev. Drugi reprezentirajo svoj boj za ohranitev identitete, svojih običajev kulturne dediščine. Ideološki konflikt se kaže v podrejenosti staroselcev in Angležev kot njihovih kolonizatorjev.

7 Sklep

Staroselski prebivalec Avstralije od priseljevanja belih prišlekov naprej ni bil obravnavan kot človek, ampak kot vrsta divjakov, ki jih je treba iztrebiti. Priseljenci so jih imeli za manjvredno raso in tako z njimi tudi ravnali. Staroselci niso razumeli angleškega jezika, naokrog so hodili skoraj popolnoma goli in imeli so svoje starodavne rituale. To so bili razlogi, da jih je angleška oblast postavila med "divjake" ter samo eno stopnjo višje od živali, ki sodijo na "dno družbene lestvice", in tako so bili tudi obravnavani. S prihodom angleških kolonialistov se je pričel dolgotrajen proces izkoreninjenja avstralskih staroselcev.

Kolonializem je avtohtonim prebivalcem v Avstraliji prinesel veliko trpljenja. Velika Britanija kot velesila na tem otoškem kontinentu ni nameravala spoznati kulture staroselcev. Pred prihodom belcev je bilo njihovo življenje sestavljeno iz potovanj sanjskega časa. S prihodom prvih obiskovalcev pa so domačini začeli spoznavati škodljive posledice pretiranega uživanja alkohola, obenem so se razširile spolne in prenosljive bolezni. Najhujše posledice pa je pustil prisilen odvzem njihovih otrok. Posttravmatski sindrom se je pri "ukradeni generaciji" kazal z nasiljem, zasvojenostjo s škodljivimi substancami ter melanholijo. Trpljenje in sovraštvo, ki so ju utrpeli staroselci, imata posledice še danes v 21. stoletju. Odvzeti otroci še vedno iščejo starše ter vez s svojo identiteto in kulturo.

Režiser Baz Luhrman je preko filma *Avstralija* skušal prikazati zgodbo "ukradene generacije", rasizem ter diskriminacijo. Z izbranimi prizori sem potrdila tezo o segregaciji ter diskriminaciji do staroselcev s strani belih prišlekov. V filmu je tudi večkrat prikazana politika takratnega časa, ki so jo angleški naseljenci sprejeli ali pa se ji upirali na samosvoj način, kakor "ne-polnokrvni" deček Nullah. V filmu sta tudi prikazana kulturni etnocid, ki je bil posledica prisilne asimilacije, in genocid, saj je bilo lovljenje staroselskih prebivalcev "zabava", ki so jo prišleki izvajali z oziroma nad staroselci. Prikaz "ukradene generacije" v filmu je še danes indikator krute bele avstralske asimilacijske politike, prepletanje paradigme preteklosti in sedanjosti. Zgodba prvotnih prebivalcev celine *terra nullius* je dobila svoj epilog v javnosti šele leta 2008 s pridobitvijo pravic, ki so bile staroselcem davno tega odvzete na podlagi zakona iz leta 1937.

V diplomskem delu sem ugotovila, da je kolonializem v avstralskih staroselcih pustil veliko bolečine, ki bo za zmeraj ostala v njihovih srcih. Odvzemanje otrok je vplivalo na propad ter

zaton staroselske kulture v naslednjih generacijah. Odtujitev identitete, izguba kulture, običajev in tradicij z izrazom "ukradena generacija" še danes pušča pečat na odvzetih otrocih in njihovih materah. Otroke so vzgojili beli priseljenci, ki so postali njihovi nadomestni starši, ali pa sirotišnice. Bili so "iztrgani" iz materinih rok ter na silo asimilirani. Tako so tudi izgubili stike s svojo staroselsko skupnostjo in tradicijo. Šele v začetku leta 1990 so se Avstralci ljudstvo in parlament začeli zavedati škode, ki so jo naredili ukradenim otrokom. To so označili z izrazom, da je to njihova zapuščina neizrekljive sramote.

8 Literatura

1. Blogger News Network. 2008. *Movie Review: Australia*. Dostopno prek: <http://www.bloggernews.net/119150> (11. avgust 2014).
2. Clarke G., Frank. 2002. *History of Australia*. London: Greenwood Press. Dostopno prek: DiKUL.
3. Eco, Umberto. 1984. *Role of the Reader, Narrative Structures in Fleming*. Dostopno prek: https://wiki.brown.edu/confluence/download/attachments/82486953/eWriting_eco_narrativeStructures.pdf?version=1 (11. avgust 2014).
4. Fiske, John. 2005. *Uvod v komunikacijske študije*. Ljubljana: Fakulteta za Družbene Vede.
5. Google images. 1986. *Stolen generation*. Dostopno prek: <https://www.google.si/images?q=/stolen+generation&hl=sl&gbv=2&tbm=isch&ei=AQLqU5a1GKiw0AW4i4DQDQ&start=0&sa=N> (12. avgust 2014).
6. Hall, Stuart. 1997. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage.
7. --- 2004. Delo reprezentacije. V *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*, ur. Breda Luthar, Vida Zei in Hanno Hardt, 34–95. Ljubljana : Študentska založba.
8. Heartfield, James. 2011. *The Aborigines' protection Society- Humanitarian Imperialism in Australia, New Zealand, Fiji, Canada, South Africa, and the Congo, 1836- 1909*. London: Hurts&Company.
9. Južnič, Stane. 1980. *Kolonializem in dekolonizacija*. Maribor: Obzorja Maribor.
10. Knightley, Phillip. 2001. *Australia- A Biography of a Nation*. London: Vintage.

11. Korff, Jens. 2014. *Abuse of stolen children*. Dostopno prek: <http://www.creativespirits.info/aboriginalculture/politics/abuse-of-stolen-children> (12. avgust 2014).
12. Lindqvist, Sven. 2005. *Terra nullius- Potovanje po nikogaršnji zemlji*. Ljubljana: Založba Sanje.
13. MacDonald B., David. 2008. *Identity Politics in the Age of Genocide- The Holocaust and historical representation*. London: Routledge.
14. Macintyre, Stuart. 2004. *A Concise History of AUSTRALIA. Second edition*. Cambridge: Cambridge University Press.
15. Movie player.it. 2008. *Brandon Walters interprets Nullah in film Australia*. Dostopno prek: <http://images.movieplayer.it/images/2008/11/20/brandon-walters-interpreta-nullah-nel-film-australia-97048.jpg> (12. avgust 2014).
16. NSDC. 2014. *The history of the stolen generations*. Dostopno prek: <http://www.nsd.org.au/stolen-generations/history-of-the-stolen-generations/the-history-of-the-stolen-generations> (9. julij 2014).
17. Read, Peter. 2007. *The stolen generations - The removal of Aboriginal children in New South Wales 1883 to 1969*. New South Wales: Department of Aboriginal Affairs. Dostopno prek: Connecting home.
18. Reconciliation. 2012. *Stolen generations*. Dostopno prek: <http://reconciliation.org.au/nsw/education-kit/stolen-generations> (22. julij 2014).
19. SSKJ. 2000a. *Domorodec*. Dostopno prek: http://bos.zrcsazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=domorodec&hs=1 (9. julij 2014).
20. --- 2000b. *Staroselec*. Dostopno prek: http://bos.zrcsazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=staroselec&hs=1 (9. julij 2014).

21. Stanković, Peter. 2005. *Rdeči trakovi – Reprezentacija v slovenskem partizanskem filmu*. Ljubljana: Fakulteta za Družbene Vede. Dostopno prek: Založba FDV.

22. Tatz, Colin. 1999. *AIATSIS, Genocide in Australia*. Dostopno prek: <http://www.aiatsis.gov.au/research/docs/dp/DP08.pdf> (22. julij 2014).

Priloge

Priloga A: Slika posvojitvenega oglasa

Prikazuje trpljenje otrok v časopisu Darwin iz leta 1930, povzročeno z inherentnim rasizmom avstralske asimilacijske politike. Minister za notranje zadeve g. Perkins se je obrnil na dobrodelne organizacije v Melbournu in Sydneyu, da pomagajo poiskati domove otrokom in jih "rešijo", da ne bodo postali izobčenci. Spodaj je pripisal, da mu je deklica v sredini všeč, ampak če bo kdorkoli vzel njo ali druge otroke, se prostovoljno umakne.

Homes Are Sought For These Children

A GROUP OF TINY HALF-CASTE AND QUADROON CHILDREN at the Darwin half-caste home. The Minister for the Interior (Mr Perkins) recently appealed to charitable organisations in Melbourne and Sydney to find homes for the children and rescue them from becoming outcasts.

I like the little girl in Centre of group, but if taken by anyone else, any of the others would do, as long as they are 'breeds'

Courtesy of the 'Two Worlds' Australian Archives

Vir: Korff (2014).

Priloga B: Slika obiska sirotišnice

Courtesy Baitye Library 74244P

The Governor Sir Charles and Lady Gairdner with Abbot Gomez inspecting the children of St. Joseph's Orphanage, New Norcia, WA

Vir: Google images (1986).

Priloga C: Slika Nullaha

Vir: Movie player.it. (2008).